

7
INV.NR 49506

GÖTEBORG

TORSLANDA 198 A

TORSLANDA

Boplatssområde äldre stå-

yngre stå/äldre brå

ÖDLINGSSPÅR

Fyndrapporter 1982

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1981:6

Ark. Ark. Gbg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

To 198A

Gam. 30/85 16 JAN. 1986

RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STATENS HISTORISKA MUSEER
Box 5405
114 84 STOCKHOLM

Datum 21 oktober 1985

Dnr 1234/84

Göteborgs arkeologiska museum
Norra Hamngatan 14
411 14 GÖTEBORG

Till riksantikvarieämbetet och statens historiska museer
har inkommit rapport över boplotsundersökningar inom
Tuve, V Frölunda och Lundby socknar, Västergötland,
Torslanda, Bohuslän

Undersökningen utförd år 1981

Rapport inlämnad 1983

Meddelande om Eder möjlighet att begära överlåtelse av
fyndet har översänts

- - - - -

Fyndet har ~~har ej~~ begärts av Eder

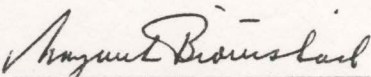
Vid föredragning 21 oktober 1985 har riksantikvarieämbetet/
statens historiska museer beslutat att statens rätt med av-
seende på ovannämnda fynd enligt 13 § FML överlåtes på
Göteborgs arkeologiska museum

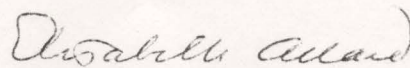
~~Fynden jämte förteckning över dessa kommer att översändas
genom statens historiska museer~~

Enligt 13 § FML kan statens rätt till fynd överlåtas till
museum som för framtiden har att taga erforderlig vård om
föremålet. Mottagaren får icke utan riksantikvarieämbetets
och statens historiska museers medgivande avhända sig fyndet.

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Bl. A

Margareta Björnstad

Elisabeth Allard

TORSLANDA 198 A, TORSLANDA
BOPLATSSOMRÅDE, ÄLDRE STENÅLDER OCH
YNGRE STENÅLDER/ÄLDRE BRONSÅLDER
- ODLINGSSPÅR

TORSLANDA 198 A, TORSLANDA
BOPLATSOMRÅDE, ÄLDRE STENÅLDER OCH
YNGRE STENÅLDER/ÄLDRE BRONSÅLDER
- ODLINGSSPÅR

Ingela Klasson

Slutundersökning av boplatsområde från stenålder/äldre bronsålder i Torslanda, Göteborgs kommun. Slutundersökningen genomfördes som två delundersökningar. Den ena del av rapporten behandlar de försök som gjordes för att leta odlingsspår i anslutning till bopplatsen. Målsättningen var att utifrån eventuella odlingsspår föra ett näringsekonomiskt resonemang om bopplatsen. Inga odlingsspår kunde dock konstateras. Detta kan ha flera orsaker. Dels att de markkemiska förhållandena i området, som i dag är bevuxet med barrskog, är sådana att strukturerna från eventuell odling har "suddats ut" och dels att marken kanske aldrig har odlats.

Fig 2.

Plan över undersökningsområdet med schakten markerade. Skala 1:1 000.

Plan of the investigation area with the trenches marked. Scale 1:1 000.

PROBLEMSTÄLLNING

Vid provundersökningen av området framkom i ett schakt, på södra sidan av en bergsrygg, en lagd stenpackning. I stenpackningen och under denna fanns flera tunna flintavslag. I schaktet fanns också några keramikskärvor och en bit lerklining. Under stenpackningen fanns en hård, runt vilken det påträffades enstaka skörbrända stenar. I anslutning till härden hittades en liten knacksten och en bit därifrån låg en bultsten (fig 3). I rapporten över provundersökningen tolkas platsen som en boplatz från senneolitisk tid/äldre bronsålder.

Med utgångspunkt från ovanstående, samt topografiska och geologiska bedömningar, uppställdes inför slutundersökningen en preliminär undersökningsplan med följande målsättning för denna del av slutundersökningen: Undersökningen syftade till att kartlägga vilka aktiviteter som förekommit på platsen. De aktiviteter som skulle ägnas speciellt intresse var spår efter eventuellt jordbruk.

Området genomströvades flera gånger för att finna platser där det kunde anses sannolikt att odling förekommit. De platser som bedömdes tänkbara för enkelt åkerbruk var främst självdränerande sluttningar, i synnerhet sluttningar i sydläge där tjälen gått tidigt ur marken och där grödan fått maximal sol. Även stenig mark var av intresse p g a att sten magasinerar solvärme och gör den omgivande marken mindre känslig för nattfrost.

UNDERSÖKNINGEN

Undersökningen koncentrerades till ett område väster om boplatzen. Höjden över havet är där mellan 20 och 25 meter (fig 1). Området utgörs av en bergsrygg som sluttar svagt i alla väderstreck. Bergryggen är bevuxen med blandskog.

Gärdesgården löper genom hela undersökningsområdet i nordostlig-sydvästlig riktning. Jordarten är morän. Det finns inget som tyder på att området varit odlat i sen tid.

På platser med tänkbara odlingsspår grävdes sammanlagt nio schakt för hand. (Fig 2). I regel grävdes två schakt som korsade varandra för att bättre täcka undersökningsytan. Schaktens längd varierade beroende på terrängen. Bredden var ca 0,5 m i samtliga schakt. De grävdes ner till steril morän. På några ställen i anslutning till schakten upptogs 1 x 2 m eller 1 x 1 m stora rutor. Dessa grävdes lager för lager med grävsked för att se om det var lättare att finna åkerspår i plan än i profil.

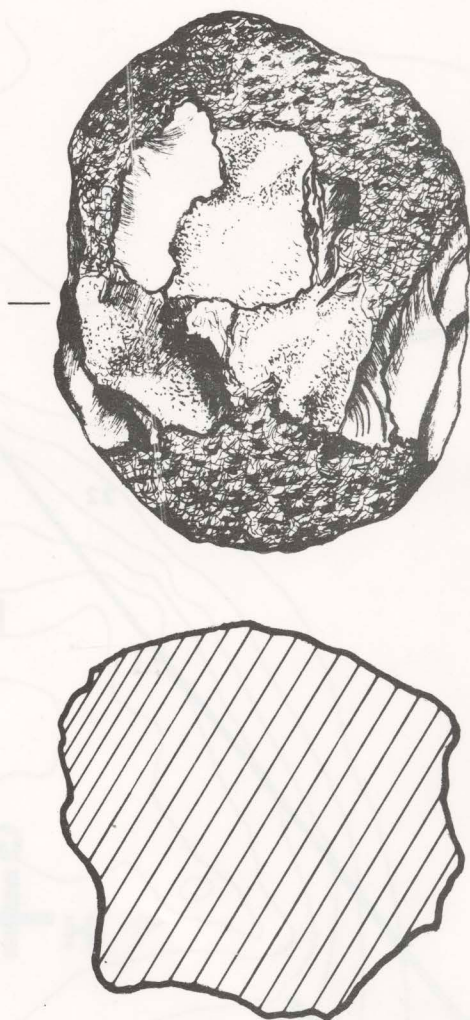

Fig 3.
Vid provgrävningen påträffades en knacksten i anslutning till en hård. Skala 1:1.

During the trial excavation a hammerstone was found in connection with a hearth. Scale 1:1.

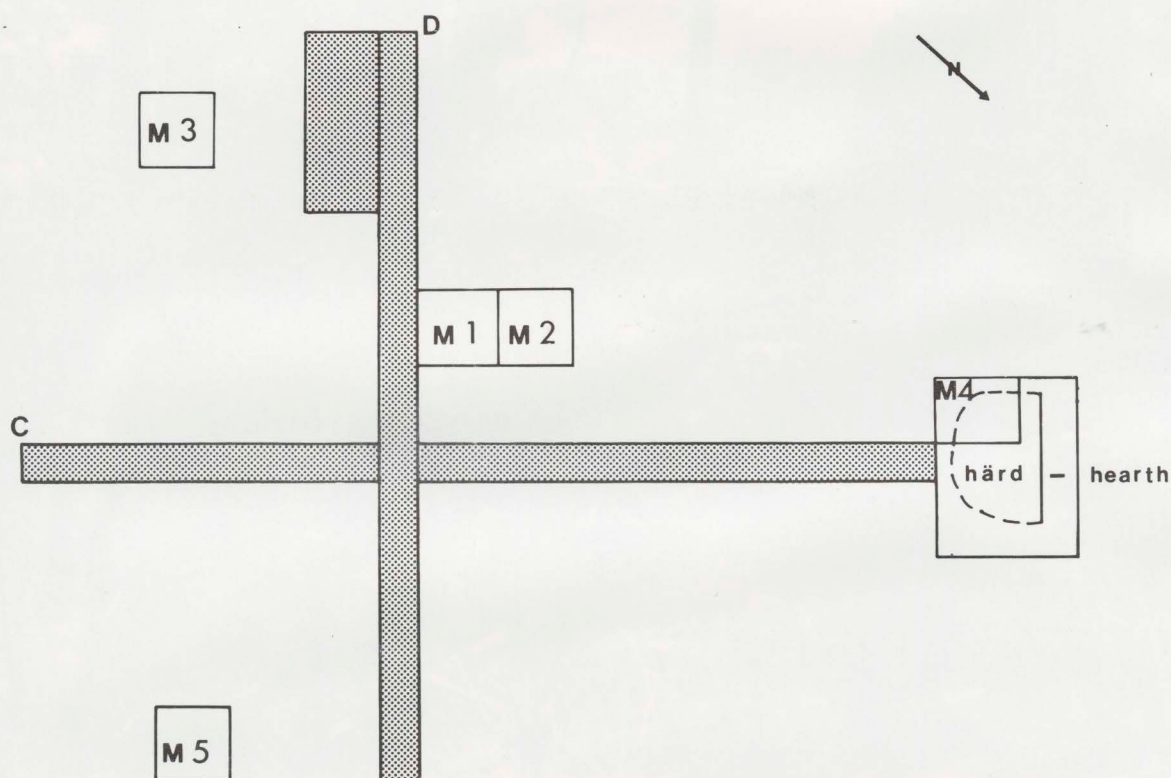

Fig 4.

Plan över schakt C och D. Skala 1:100

Plan of trenches C and D. Scale 1:100

BESKRIVNING AV SCHAKTEN

Schakt A-B, 11 respektive 18 m långa, grävdes i en svag norrsluttning som i väster begränsades av en stengärdesgård och i öster och syd av en bergshöjd med berg i dagen. Innan området undersöktes såg det ut som om det fanns små låga vallar i utkanten av området mot söder och öster. Schakten grävdes så att de skar igenom vallarna. Dessa visade sig bestå av urberg. I anslutning till schakten grävdes två meterrutor. Lagerföljden uppvisade en podsolprofil.

Schakt C-D, båda 10 m långa, grävdes på en platå nedanför schakt A-B. Vallet av denna platå motiveras av att platån är starkt avgränsad, och området runt omkring är bevuxet med skog så läget är skyddat för vinden. Området avgränsas av berg i öst och väst. Ovanför och nedanför platån finns en sluttning (fig 6). Området var anmärkningsvärt rent på sten.

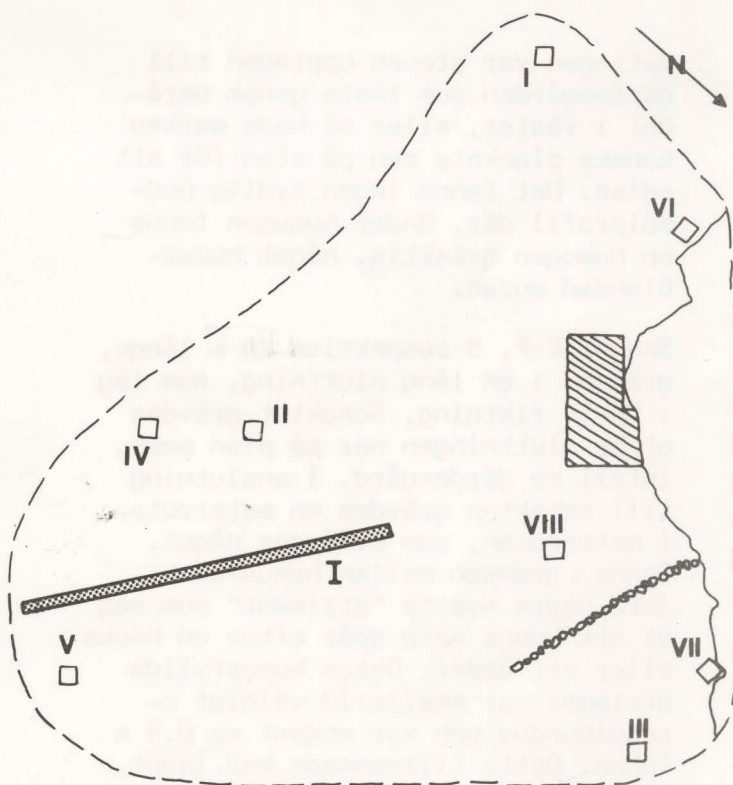

Fig 5.

Plan över område A med schakt I. Skala 1:200

Plan showing area A with trench I. Scale 1:200

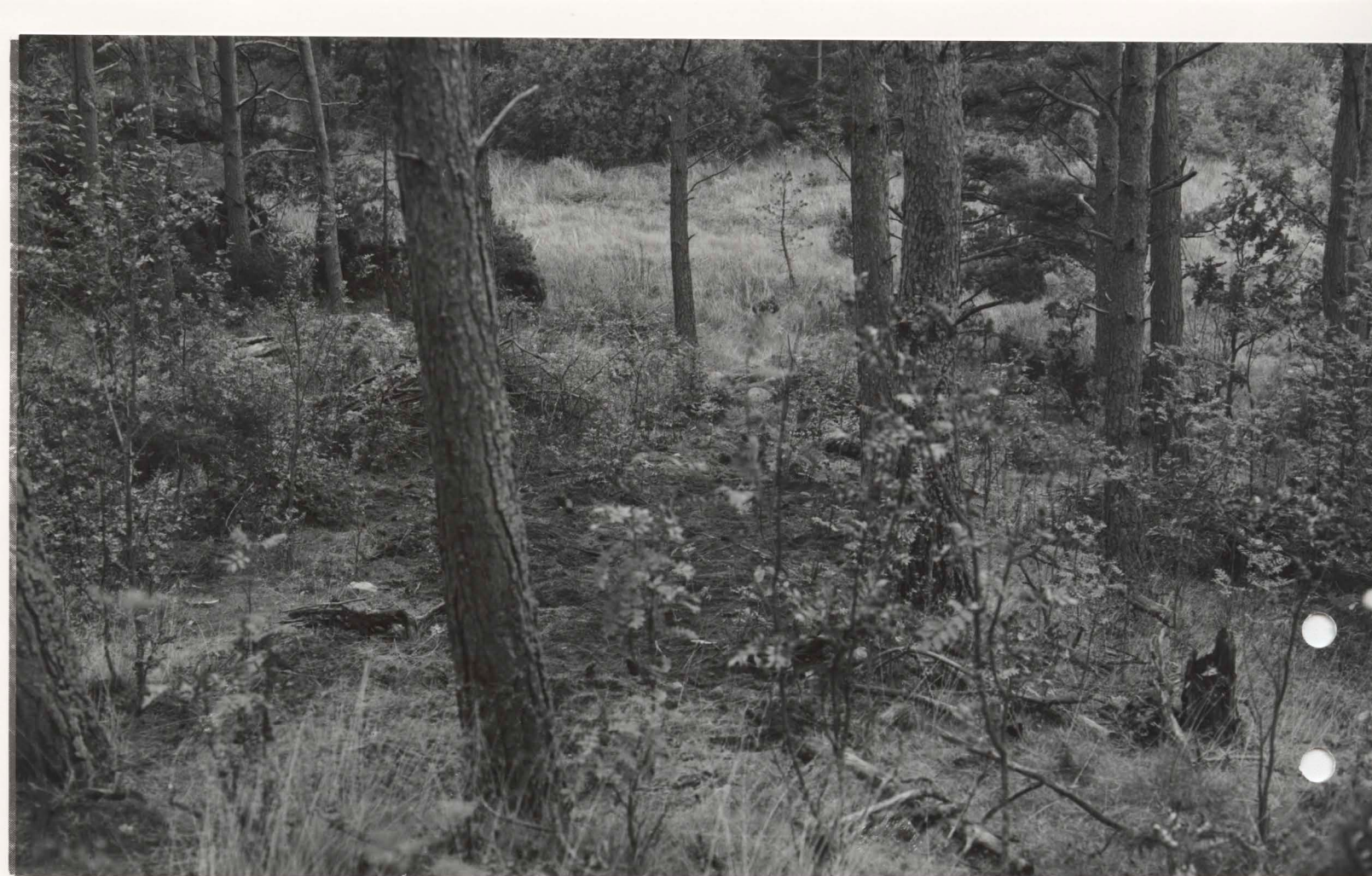

Fig 6.

Neg. nr. B 10 018

Den svaga norrsluttningen där schakten C-D grävts och lagts igen. Från norr.

The slight slope to the north where the trenches C-D were excavated and re-filled. View from the north.

Antingen var stenen upptagen till gärdesgården som löpte genom området i väster, eller så hade marken kanske plockats ren på sten för att odlas. Det fanns ingen tydlig podsolprofil där. Under humusen fanns en homogen gråaktig, något humusblandad morän.

Schakt E-F, 9 respektive 20 m långa, grävdes i en lång sluttning, som låg i NÖ-SV riktning. Schaktet grävdes utför sluttningen ner på plan mark, intill en gärdesgård. I anslutning till schakten grävdes en meterruta. I meterrutan, som utökades något, fanns i gränsen mellan humus/blekjord några svarta "strimor" som såg ut att kunna vara spår efter en hacka eller ett årder. Dessa humusfyllda strimor var emellerid väldigt oregelbundna och var endast ca 0,5 m långa. Detta tillsammans med läget, endast ca 0,1 m under nuvarande marknivå, gör att strimmorna troligen ska tolkas som förmultnade rötter (fig 7). Lagerföljden visade en podsolprofil.

Schakt G-H, 15 respektive 11 m långa, grävdes i en svag sydsluttning. Moränen var anmärkningsvärt fri från större block. Antagligen ligger dessa block i gärdesgårdarna som löper genom området. Inga odlingsspår påträffades. Lagerföljden var en podsolprofil.

Schakt I, 22 m långt. Schaktet grävdes nedanför boplatsten i en svag S-Ö sluttning. I moränen fanns inga block. De ligger antagligen i den gärdesgård som finns öster om schaktet. I schaktet kunde inte konstateras några odlingsspår. Inga meterrutor grävdes i anslutning till schaktet. (Fig 5).

Flera rutor grävdes i området, dels under provundersökningen, dels i samband med vidareundersökningen av boplatsten. Inte i något fall fanns det något som kunde tolkas som odlingsspår. Lagerföljden visade en podsolprofil.

KERAMIK OCH HÄRD I SCHAKT C-D OCH I

I *schakt C-D* (fig 4) tillvaratogs en mängd keramik. Keramiken framkom direkt under humusen och ca 0,2 m djupt. En del av keramiken var så dåligt bränd att den endast syntes som spår i marken.

I anslutning till schaktet grävdes fem meterrutor. (M 1-5, fig 4). Schakt D utvidgades i västra delen. Schakt C utvidgades i västra delen och förlängdes ett par meter mot norr där det utvidgades ytterligare. Förutom keramik hittades liksom i schakten spridda kolfragment. I utvidgningen i västra delen av schakt D hittades ett bränt ben som med tvekan bestämts till djurben. I förlängningen mot norr av schakt C framkom en härd, som förutom en mängd kol och sot, innehöll enstaka flintstycken och ett par bitar bränd lera.

Härden, som var något oval till formen, såg i profil ut som ett utdraget U. I botten fanns en mängd förbränt organiskt material. Den skålformade profilen har bildats genom att en grund grop har grävts. Botten och

väggar har klätts med tjockt lager av ris. Måtten på gropen var ca 1 x 1,5 m. Den var endast 0,25 m djup, men har troligen varit djupare. Det är troligt att gropen har använts för bränning av keramik.

Keramiken i schakten är till stor del magrad med sand och rödaktig till fägen. Tjockleken på godset varierar mellan 5 och 13 mm. På några skärvor är godset svart på insidan. En skärva har på insidan ett avtryck som kan vara från ett grässtrå. Några skärvor har en svart kärna i det röda godset, vilket tyder på dålig genombränning. På insidan av ett par skärvor fanns rester av något organiskt material, troligen matrester.

Flera av de rödaktiga skärvorna tillhör troligen samma kärl. Inga skärvor har sådan passform att det har gått att rekonstruera ett kärl.

I norra delen av *schakt I* fanns en mörkfärgning av kol och dåligt bränd keramik. Schaktet utökades och hela mörkfärgningen togs fram. Mörkfärgningen var 1,5 x 1 x 0,05 m. Detta kan ha varit en härd.

Fig 7.

Schakt E-F från SV.

Trenches E-F seen from the south-west.

Neg. nr. B 10 019

SAMMANFATTNINGSTABELL

To 198 A Inv nr 49506

FLINTA	St	St
Skivvxa		Skedskrapa
Skivmejsel		Kniv
Kärnyxa		Stickel
Slipad yxa - Mejsel		Spån med inhak
A. Spetsnackig		Avslag med inhak
B. Spetsnackig, förarbete		Spån med retusch
C. Tunnackig		Mikrospån med retusch
D. Tunnackig, förarbete		Avslag med retusch
E. Tjocknackig		Kärnborr
F. Tjocknackig, förarbete		Stycke med tillhuggning
G. Håleggad		Kombinerat redskap
H. Håleggad, förarbete		Knacksten
I. Tunnbladig		Övrigt redskap
J. Tunnbladig, förarbete		Plattformskärna
K. Yxa med utsvängd egg		A. Konisk kärna med en plattform
L. Yxa med utsvängd egg, förarbete		B. Kölformig kärna med en plattform
M. Yxa av obestämbart typ		C. Övrig kärna med en plattform
N. Yxa av obestämbart typ, förarbete		D. Ensidig kärna med två motstående plattformar
O. Mejsel		E. Cylindrisk kärna med två motstående plattformar
P. Mejsel, förarbete		F. Övrig kärna med två el flera plattformar
Q. Fragment av slipad yxa/mejsel		Bipolär kärna
R. Avslag av slipad yxa/mejsel		Övrig kärna
Mikrolit		Kärnfragment
A. Lancett		A. Plattformsavslag
B. Segment		B. Sidofragment
C. Trekant		C. Ryggspån
D. Trapets		Mikrospånkärna
E. Rektangel		A. Konisk mikrospånkärna med en plattform
F. Rombisk		B. Handtagskärna med en plattform
G. Övrig mikrolit		C. Övrig mikrospånkärna med en plattform
Hullingspets		D. Cylindrisk mikrospånkärna med två plattformar
Eneggad spets		E. Övrig mikrospånkärna med två plattformar
Tvåreggad spets		F. Fragment av mikrospånkärna
Tångespets		Mikrostickel
Spånpilspets med tånge		Spån
A. Becker typ A		Korta spånfragment
B. Becker typ B		Mikrospån
C. Becker typ C		Avslag
D. Becker typ D		Splitter
Flathuggen spets		Övrig flinta
A. Med tånge		BERGART
B. Utan tånge		KVARTS
Borrspets		SKIFFER
Övrig retuscherad spets		ÖVRIGT
Dolk		Keramik
A. Lomborg typ I		Lerklining
B. Lomborg typ II		Brända ben
C. Lomborg typ III		
D. Lomborg typ IV		
E. Lomborg typ V		
F. Lomborg typ VI		
G. Obestämbart typ		
Skära		
Flathugget redskap av obestämd typ		
Eldslagningssten		
Spånskrapa		
A. Enkel		
B. Dubbel		
Rundskrapa		
Avslagsskrapa		
A. Enkel		
B. Dubbel		

RESULTAT

Inga odlingsspår kunde konstateras. Orsakerna till detta är flera. En är att förutsättningarna att finna odlingsspår i området visade sig vara små. Området är idag bevuxet med barrskog. I barrskog är marken kemiskt sur och där bildas lätt en podsolprofil. Med tanke på de markkemiska förhållandena och det ringa jorddjupet, är det svårt att få strukturer som bildats genom odling att bevaras. En podsolprofil kan bildas mycket snabbt. Det behöver inte ta mer än 100 år. När podsoleringsprocessen är genomförd kan också de eventuella odlingsspåren vara "utsuddade".

POLLENANALYS

Tidigare under sommaren hade en sondering för pollenprovtagning gjorts i närheten av To 198 (Svedhage 1982). Förutsättningarna för pollenanalys var inte gynnsamma, men en analys planerades under förutsättning att den arkeologiska undersökningen gav intressanta fynd. När inga spår av förhistorisk odling kunde registreras i området, genomfördes heller inte den planerade pollenanalysen.

SUMMARY

The final investigation of a dwelling-site area from the Stone Age/Early Bronze Age in Torslanda, Gothenburg urban district. The final investigation was carried out as a two-part investigation. This part of the report deals with the attempts which were made to find traces of cultivation in connection with the dwelling site. The aim was to work out a nutrition-economic analysis of the dwelling site based on possible traces of cultivation. However, no traces of cultivation could be found. There may be several reasons for this. It may be that chemical conditions in the soil of the area, which is now overgrown with conifers, are such that structures from cultivation, if any, have been erased, or that the soil was never cultivated.

LITTERATUR

Andersson, S., Rex-Svensson, K., Wigforss, J., 1978: Sorteringsschema för flinta. Fyndrapporter 1978.

I GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUMS
ARKIV:
Administrativa uppgifter
Fyndtabell
Diabild

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR
Benbestämning, se Exkurs 1

Under humusen framträdde en stenpackning, som var mycket ojämn.
Foto från V Foto: Ingela Klasson.

B 10212

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Göteborg
Torslanda 198 A
Torslanda
Bopl omr y stå/ä brå

Inv.nr 49506

Schakt A-B

- :1 Spån, flinta, 1 st, 1 g
- :2 Avslag, flinta, 3 st, 10 g
- :3 Övrig flinta, 7 st, 72 g
- :4 KERAMIK, 1 st, 4 g

Schakt C-D

- :5 Avslag, flinta, 13 st, 30 g
- :6 Övrig flinta, 35 st, 126 g
- :7 KERAMIK, 27 st, 42 g

Schakt C-D

- :8 Avslag, flinta, 1 st, 1 g
- :9 Övrig flinta, 1 st, 10 g
- :10 KERAMIK, 1 st, 1 g

Schakt C-D

- :11 Avslag, flinta, 4 st, 5 g
- :12 Övrig flinta, 8 st, 6 g
- :13 KERAMIK, 4 st, 5 g

Schakt C-D

- :14 Avslag, flinta, 8 st, 15 g
- :15 Övrig flinta, 4 st, 13 g
- :16 Kvarts, 1 st, 2 g
- :17 KERAMIK, 20 st, 23 g

TORSLANDA 198A

Ruta 1

"

"

Ruta 2

"

"

Ruta 3

"

"

Ruta 4

"

"

"

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Inv.nr 49506

Schakt C-D

- :18 Avslag, flinta, 2 st, 2 g
- :19 Övrig flinta, 7 st, 11 g
- :20 KERAMIK, 50 st, 55 g
- :21 Lerklining?, 2 st, 5 g

Ruta 5

"

"

"

Schakt C-D

- :22 Avslag, flinta, 7 st, 35 g
- :23 Splitter, flinta, 4 st, 1 g
- :24 Övrig flinta, 32 st, 251 g
- :25 KERAMIK, 70 st, 123 g

Del C

"

"

"

Schakt C-D

- :26 STYCKE MED TILLHUGGNING, flinta, 1 st, 98 g
- :27 Spån, flinta, 2 st, 9 g
- :28 Avslag, flinta, 13 st, 68 g
- :29 Övrig flinta, 45 st, 164 g
- :30 KERAMIK, 136 st, 198 g
- :31 Brända ben, 4 st, 1 g

Del D

"

"

"

"

"

Schakt E-F

- :32 Avslag, flinta, 1 st, 1 g
- :33 Övrig flinta, 1 st, 10 g

Del E

"

Schakt E-F

- :34 Avslag, flinta, 6 st, 10 g
- :35 Övrig flinta, 2 st, 32 g

Del F

"

TORSLANDA 198A

Schakt G-H

- :36 Avslag, flinta, 13 st, 58 g
- :37 Övrig flinta, 26 st, 700 g

Del G

"

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Inv.nr 49506

Schakt G-H

:38 Avslag, flinta, 4 st, 12 g

:39 Övrig flinta, 7 st, 74 g

Del H

"

Schakt I

:40 Avslag, flinta, 6 st, 42 g

:41 Övrig flinta, 10 st, 171 g

:42 KERAMIK, 2 st, 3 g

Schakt C-D

:43 Kol, 78 g

Del C

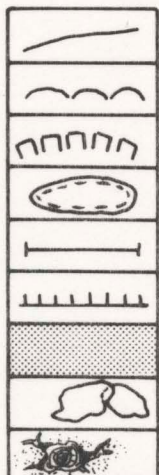
Rapport i GAM:s arkiv.
Fyndrapporter 1982.

TORSLANDA 198 A

TECKENFÖRKLARING PLANER OCH PROFILER

KEY TO SYMBOLS USED IN DRAWINGS OF PLANS AND SECTIONS

PLAN

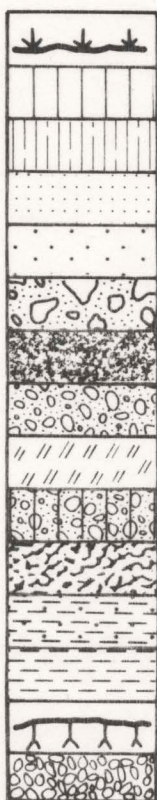

Begränsning för fornlämning
Begränsning för stenpackning
Begränsning för berg i dagen
Grop
Profillinje
Schaktgräns
Schakt
Sten, över- och underliggande
Stubbe

PLAN

Limit of monument
Edge of stone-packing
Edge of rock outcrop
Pit
Line of section
Limit of trench
Trench
Overlapping stones
Tree-stump

PROFIL

Vegetationsskikt
Humus, ploglager
Sandblandad humus
Finare sand
Sand
Grus
Kulturlager
Morän
Kol
Humusblandad morän
Förna
Sandig lera
Lera
Berg
Svallgrus

SECTION

Line of vegetation
Humus, ploughed soil
Sand mixed with humus
Fine sand
Sand
Gravel
Culture layer
Moraine
Charcoal
Humus mixed with moraine
Raw humus
Sandy clay
Clay
Rock outcrop
Fluvial gravel

To 198 A

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Se karta i undersökningsrapporten för To 198 A, Torslanda 2:3
Västra Änghagen på Hisingen i Göteborgs kommun.

Grävningsorsak: Planerad bostadsbebyggelse.

Grävningstid: 7/9 - 2/10 1981.

Antal timmar i fält: 472 arkeologtimmar

120 grovarbetstimmar

Undersökt yta: Ett 24 kvm stort område totalutgrävdes, samt 6 kvm
yta som fördelade sig på 7 provgropar och rutor be-
lägna utanför den totalundersökta ytan, samt ett
område med schakt och provgropar med en sammanlagd
yta av 68 kvm.

Platsledare: Ingela Klasson

Gundula Adolfsson

Eva Bergdahl-Bulukin